

YARATICI DRAMAYI YÖNTEM OLARAK KULLANMAK: MATEMATİK ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ¹

Erdoğan YILDIZ²

Ömer ADIGÜZEL³

Özet

Bu araştırmanın amacı, yaratıcı dramayı matematik öğretiminde yöntem olarak kullanan ilköğretim matematik öğretmenlerinin yönetime ilişkin görüşlerini almak, yaşadıkları sorunları tespit etmek ve sorunlara çözüm önerilerini değerlendirmektir. Yapılan çalışmada temel yorumlayıcı nitel araştırma deseni kullanılmış olup çalışma grubu Ankara ili sınırları içinde görev yapan altı ilköğretim matematik öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır. Araştırma için, veri toplamada görüşme tekniği ve veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. On bir adet açık uçlu soru sorulan formda bazı soruların daha anlaşılır olması için alternatif sorular (sondalar) oluşturulmuştur. Görüşmeler, katılımcıların onayıyla kayıt altına alınmış olup, görüşme sırasında kayıtlar kayıt cihazı ile deşifre edilmiştir. Çalışmanın veri analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Veriler tanımlanarak katılımcıların görüşlerine doğrudan yer verilmiş ve gerekli yerlerde alan yazınla desteklenmiştir. Bu çalışmada katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuş olup kişiler K1,...,K6 olarak adlandırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre yaratıcı drama, matematik öğretiminde kullanılabilecek etkili bir yöntemdir. Yaratıcı drama sürecinde öğrenci, zihinsel ve bedensel olarak aktiftir. Diğer yandan matematiğin bütün öğrenme alanları için yaratıcı dramayı yöntem olarak kullanmanın etkili olmayacağı görüşü savunulmuştur. Katılımcılar, dramayı matematik öğretiminde yöntem olarak kullanılırken çeşitli problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bunlardan bazıları; zaman yetersizliği, mekanların dramaya uygun olmaması ve matematik öğretim programında dramaya uygun kazanımların yetersizliği şeklindedir. Matematik öğretimi ve yaratıcı drama alanına yönelik yapılan çalışmaların az oluşu matematik ve drama kaynaklarının yetersiz olması, kaynaklara ulaşmada yaşanan sıkıntılar yöntemin kullanımını zorlaştırdığı ifade edilmiştir. Yaratıcı dramayı matematik öğretiminde kullanan öğretmenlerinin drama ile ilgili yeterlilikleri, onların düzenli olarak drama ve matematik alanında yazılmış kaynakları takip etmeleri, yaratıcı drama uygulamalarını daha sık yapmaları, drama atölyeleri seminerlerini takip etmeleri ile gelişebilir. Gerekli ve yeterli ölçme ve değerlendirme araçlarının geliştirilmesi adına alan uzmanlarının ve ölçme değerlendirme uzmanlarının buna katkı sağlayıp alanın bu eksiğini giderilmelidir. Yaratıcı drama ve matematiğin

¹ “Bu makale, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde hazırladığı yüksek lisans tez çalışmasından güncellenerek oluşturulmuştur

² Bilim Uzm. Beykoz Koç Ortaokulu. E-posta: erdogan6565@gmail.com

³ Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. E-Posta: omeradiguzel@gmail.com “Bu makale, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde hazırladığı yüksek lisans tez çalışmasından güncellenerek oluşturulmuştur.

doğası göz önünde bulundurularak hangi konuların yaratıcı drama ile işlenebileceği iyi analiz edilmelidir. Matematik alanında yazılmış kaynakların takibi, yaratıcı drama uygulamalarının sıklığı, drama atölye ve seminerlerine katılım öğretmen gelişimi için kaçınılmaz olacaktır.

Anahtar Sözcükler: *Yaratıcı drama, matematik öğretimi, ilköğretim matematik öğretmenlerinin görüşleri, yaşanan sorunlar, sorunlara çözüm önerileri.*

Using Creative Drama As A Teaching Method: Views Of Elementary Mathematics Teachers

Abstract

The aim of this research is to investigate views, problems and suggestions of elementary mathematics teachers who use drama as a teaching method in mathematics education. The study is based on basic interpretive qualitative research which sample is comprised of six mathematics teachers working in Ankara. In the study, participants were interviewed and interview form, including eleven open-ended questions, was used to collect data. In order to get more detailed information, alternative (probing) questions were used in necessary cases. The interviews were recorded with the confirmation of participations. During the interview, recordings were deciphered by a recorder. Depending on the feedbacks from participants, the written scripts of narrations were finalized. Descriptive analyzing technique was used in analyzing data. The arranged data has been defined and supported with the citations from the participants and the literature review. The identities of the participants have not been revealed; on the contrary, they have been identified as K1...K6. According to the findings obtained from the research, although students are involved in drama sessions both physically and mentally and drama is an effective teaching method in mathematics education, it is not appropriate for all the topics. Besides, participants of this study have some problems about using drama in teaching. These problems are as follows: limited time, inappropriate classroom atmosphere and unsuitable aims of mathematics programme. Moreover, drama and mathematics supplies in teaching are not enough. It can be said that books and journals published about drama are hardly accessible. This may cause inappropriate usage of this method. Additionally, school administrations and families have not sufficient knowledge of drama, which also makes it hard to use drama as a teaching method. The drama-related competencies of teachers who use creative drama in mathematics teaching can be improved by following the sources written in the field of drama and mathematics regularly, practicing creative drama more frequently, and following drama workshop and seminars. Also, in order to develop necessary and sufficient measurement and evaluation tools, field experts should contribute to drama and poor knowledge in the field should be eliminated. When the nature of creative drama and mathematics are both considered, it should be analyzed well that which subjects can be taught with creative drama. Finally, it can be said that to keep track of the sources in the field of mathematics, practicing creative drama frequently, participation in drama workshops and seminars will be useful for teacher development.

Keywords: *Creative drama, mathematics teaching, view of elementary mathematics teachers, problems faced, solutions to problem*

1. GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz bilim ve teknoloji çağında matematik öğretiminin önemi giderek artmaktadır. Öğrenilen matematiksel bilgileri karşılaşılan sorunları çözmeye kullanabilen, problem çözme stratejileri geliştiren, bilgiyi kendi deneyimleri ile oluşturan, yorumlayan ve yaşamına aktarabilen bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013, 2017).

Sürekli değişen ve yenilenen dünyada, matematiği anlayan, uygulayan ve bu yeterliliğe sahip olan bireyler, gelişmelere daha kolay uyum gösterebilirler. Matematik yeterliliği, üretken bir geleceğin kapılarını aralar; matematik yetersizliği de bu kapıları kapalı tutar. Bu nedenle, bütün öğrenciler matematik öğretiminde desteklenmeli ve onların matematiği derinlemesine anlamaları sağlanmalıdır (National Council of Teachers of Mathematics[NCTM], 2000).

Yapılan birçok çalışmaya göre matematik, zor ve kaygı duyulan (Alkan, 2010; Brown ve Bibby, 2008; Sertöz, 2013; Grootenboer ve Marshman, 2015), sınavlarının kabus olduğu bir ders olarak algılanmaktadır (Boaler, 2015; Galla ve Wood, 2012; Gierl ve Bisanz, 1995; Hadfield ve McNeil, 1994; Swan, 2004). Matematiği seven, anlayabilen ve onu yaşamına aktarabilen bireyler yetiştirmek için ise öğretmen merkezli öğretim yöntemlerinin yerine, öğrencileri merkeze alan ve onların ilgi, istek, becerilerini dikkate alan etkileşimli öğretim yöntemlerinden daha fazla yararlanılmalıdır. Yaratıcı drama, öğrencilerin duyu, duygularını ve imgeleme becerilerini önemseyip bilginin sadece bilişsel bir süreçten ibaret olmadığı anlayışına uygun bir yöntemdir. Bu yöntemin amacı öğrencideki tüm bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranış alanlarını bütüncül bir anlayışta geliştirmektir (Adıgüzel, 2019).

Bireyin, matematik kaygısını azaltmaya yardımcı olan (Armstrong, 2000; Özsoy ve Yüksel; 2007) bireyde olumlu tutumların gelişmesini sağlayan (Altındal, 2019; Ceylan 2014; Fleming, Merrell ve Tymms, 2004; Sözer, 2006; Şengül ve Örnek, 2009; Terzi, 2019) onların öz yeterlik inanç düzeylerini olumlu yönde etkileyen (Cantürk ve Özen, 2010; Yenilmez ve Uygan, 2010), onları merkeze alan ve matematiği günlük yaşam ile ilişkilendirmede rolü olan (Akkuş ve Özdemir, 2006; Keklik, 2019), matematik başarısını artıran (Chaviaris & Kafoussi, 2010; Duatepe, 2004; Duatepe Paksu ve Ubuz, 2009; Hatipoğlu, 2006; Karapınarlı, 2007; Kayhan, 2004; Macit, 2020; Makas, 2017; Merrel ve Tymms, 2004; Örnek, 2007; Soner, 2005; Sözer, 2006; Özsoy, 2003; Tayboğa, 2019) yaratıcı dramının, matematik öğretiminde kullanımının önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Yaratıcı dramının en temel öğelerinden olan lider/öğretmen, drama uygulama sürecine hakimdir, süreci tasarlar biçimlendirip yönetir, kuramsal ve uygulamada bilgi ve beceri sahibidir. Öğretmen/lider, kendini yenileyebilen, ilgili yayınları takip eden, öğretim yöntemlerinden haberdar olan ve öğrenciyi merkeze alan kişidir (Adıgüzel, 2019). Dolayısıyla, ilköğretim matematik öğretmenlerinin lider olarak yaratıcı drama yöntemine ilişkin bilgi/becerilerini ve süreçle ilgili yaşadıkları durumları ortaya çıkarmak ve çözüm önerileri sunmak, yaratıcı drama yönteminin matematik öğretimindeki etkililiği açısından önemlidir.

2. Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, yaratıcı dramayı matematik öğretiminde yöntem olarak kullanan ilköğretim matematik öğretmenlerinin, yönetime ilişkin görüşlerini, yöntemin kullanımına ilişkin sorunlarını ve bu sorunlara çözüm önerilerini belirlemektir. Bu doğrultusunda aşağıdaki araştırma soruları hazırlanmıştır:

- İlköğretim matematik öğretmenlerinin matematik öğretimi sürecinde, yaratıcı dramanın etkisi hakkındaki görüşleri nelerdir?
- İlköğretim matematik öğretmenlerinin matematik öğretiminde, drama yöntemini kullanırken karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- İlköğretim matematik öğretmenlerinin, yaratıcı dramanın matematik öğretiminde biryöntem olarak kullanımında karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

3. Yöntem

3.1. Çalışma Modeli

Bu çalışmada, temel yorumlayıcı nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Eğitim alanında yapılan nitel araştırmalarda, temel yorumlayıcı desen en yaygın olarak kullanılan desendir (Merriam, 2009). Temel yorumlayıcı nitel desen, bireylerin sosyal çevrelerini nasıl deneyimlediklerini, nasıl etkileşime girdiklerini ve onlar için ne anlam taşıdığını anlamaya çalışır (Merriam, 2002).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklem türü, amaçlı örneklemdir. Amaçlı örnekleme, olasılık içermeyen örnekleme türüdür. Zengin durumların detaylı araştırılmasına fırsat sunan amaçlı örnekleme, belli ölçütlere, belirli özelliklere sahip özel durumlar çalışıldığında daha çok tercih edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2019). Çalışmanın örneklemini, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapmakta olan ve yaratıcı dramayı matematik öğretiminde yöntem olarak kullanan altı ilköğretim matematik öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Altı katılımcının üçü, Çağdaş Drama Derneği Eğitimlik Programlarının 320 saatlik süren ve altı aşamadan oluşan liderlik eğitimi almışlardır. Bunlardan ikisi ilk beş

aşamayı tamamlayıp altıncı aşamaya devam etmekte, biri ise dördüncü aşamayı tamamlayıp diğer iki aşamayı çalışma sonrasında bitirmiştir.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Çalışmada, araştırılan konuyu ilgili bireylerin bakış açılarından görebilmek amacıyla veri toplama araçlarından biri olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniği, bireylerin çeşitli konularla ilgili, düşünce, tutum, bilgi ve davranışları ve bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kısa yoldur (Karasar, 2005). Yarı yapılandırılmış görüşmede, araştırmacı temel soruların yanında ek bilgi için soru ekleme özgürlüğüne sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yaratıcı drama yöntemini kullanarak matematik öğretimi yapan öğretmenler ile yapılan görüşmede araştırmanın alt amaç sorularına yanıt bulmak için 11 maddelik açık uçlu sorulardan oluşan bir görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formuna iki yaratıcı drama alan uzmanı ile bir ölçme değerlendirme alan uzmanının görüşüne başvurulduktan sonra iki soru formdan çıkarılarak en son hali verilmiştir. Görüşme yönteminde gözlem ve sonuç çıkarma etkileşimi süreklidir ver detaylı bilgi almaya olanak verir (Polit ve Beck 2010; Rubin ve Rubin 2005). Dolayısıyla çalışma grubunun konu hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme yönteminin kullanılması uygun bulunmuştur. Yapılacak çalışmada, görüşme içeriğinin başka bir öğretmenle paylaşılmayacağı ifade edilip ve katılımcıların isimleri gizli tutulmuştur. Patton (1987), tarafından geliştirilen soru ve konu listelerinin farklı insanlar tarafından aynı tür bilgi almak amaçlı geliştirilen görüşme formu yaklaşımı kullanılmıştır. Görüşme formu yaklaşımında, araştırma sorularının yanı sıra alternatif sorulara (sondalara) yer verilir. Çalışmada bu doğrultudaki sorular da yöneltilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Yapılan görüşmeler, çalışmaya katılan ilköğretim matematik öğretmenlerinin isteği doğrultusunda belli saatler belirlenerek bir oturum şeklinde yapılmıştır. Uygulama sırasında, çalışmanın ne amaçla kullanılacağı, görüşmenin ne kadar süreceği kimliklerinin gizli tutulacağı ve ses kayıt cihazı kullanılacağı belirtilmiştir. Katılımcının izni alındıktan sonra görüşme kaydı alınmıştır

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre; betimsel analiz, belli bir çerçeveye göre nitel verilerin işlenmesi, elde edilen bulguların tanımlanması ve yorumlanması basamaklarını içeren analiz yaklaşımıdır. Görüşmeler, ses kayıt cihazlarından da yararlanılarak kayıt altına alınmış ve bu kayıtların dikkatli bir şekilde çözümlenmesinden sonra kağıda aktarılmıştır. Yazılı

anlatım daha sonra katılımcıların onayı ile son şeklini almıştır. Görüşme formunda bulunan sorulara verilen yanıtlar benzerlikler ve farklılıklarına göre kodlanmış sonrasında ortak kategori ve temalar altında toplanmıştır (Miles & Huberman, 1994). Bir drama alan uzmanı ve iki ölçme değerlendirme uzmanının görüşü alınarak temalara son şekli verilmiştir.

3.6. Verilerin Geçerliliği

Nitel araştırmada, geçerlilik araştırmacının bir olguyu gözlemlerken yansız davranmasıdır. Elde edilen verilerin teyit edilmesi için alınacak bazı önlemler (katılımcı onayı, meslektaş onayı vb.) vardır. Ayrıca, araştırma alanına olan yakınlık, bilgiyi ayrıntılı ve derinlemesine toplama, bilgilerin teyit edilmesi, geçerliliği artırır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışma sürecinde, çalışma grubu ile yüz yüze görüşmeler yapılarak ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplanması amaçlanmıştır. Bunun yanında elde edilen bilgiler, katılımcı onayı alınarak çalışmaya dahil edilmiş katılımcı ifadeleri aynen aktarılmıştır.

3.7. Araştırmanın Güvenirliği

Nitel araştırmada güvenirliliği sağlamak için çeşitli önlemler alınabilir. Bu önlemler arasında, araştırmacının kendi konumunu açıklaması, araştırma grubunun özelliklerinin tanımlanması, kavramsal çerçevenin tanımlanması, veri toplama ve analiz yöntemlerinin açıklanması, aynı veya benzer konularda yapılmış başka araştırma sonuçlarını yapılan araştırma sonuçlarıyla ilişkilendirme olarak sıralanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu araştırmada güvenirliliği sağlama bakımından verilerin temalara göre sınıflandırılması aşamasında iki ölçme değerlendirme ve alan uzmanlarından destek alınmış, araştırma sonuçları benzer araştırmalarla ilişkilendirilmiş, araştırmada izlenen yöntem ayrıntılı olarak tanımlanmıştır.

4. Bulgular

Bu bölümde, ilköğretim matematik öğretmenlerinin yaratıcı dramayı yöntem olarak kullanması ilişkin oluşturulan temalar ve kodlara ilişkin bulgular sunulmuştur. Tablo 1’de araştırma için oluşturulan temaların tümü görülmektedir.

Tablo 1

Araştırma İçin Oluşturulan Temalar

1. Katılımcıların Yaratıcı Drama Hakkındaki Bilgi Düzeyleri
2. Yaratıcı Drama İçin Yapılan Tanımlamalar Nelerdir?
3. Ders Planı Hazırlama Sürecinde Nelere Dikkat Ediliyor?
4. Yaratıcı Drama Matematik Öğretiminde Uygulanabilir mi?
5. Yaratıcı Dramada Kullanılan Ölçme Değerlendirme Yöntemleri Nelerdir?
6. Yaratıcı Dramanın Matematik Öğretiminde Kullanımı Sırasında Yaşanan Sorunlar
7. Okul Bileşenlerine Dair Yaşanan Sorunlar Nelerdir?
8. Kaynakları Kullanmada Sorun Yaşanıyor mu?
9. Aileye İlişkin Sorun Yaşanıyor mu?
10. Sınıf Yönetimi Açısından Yaşanılan Sorunlar Nelerdir?
11. Öğrencilerin Yaratıcı Drama Sürecine Devamında Sorun Yaşanıyor mu?
12. Öğrencilerin Yaratıcı Dramanın Kabulünde Sorun Yaşanıyor mu?

4.1. Yaratıcı drama hakkında öğretmen bilgi düzeyine ilişkin bulgular

Bu başlıkta, öğretmenlerin yaratıcı drama hakkında bilgi düzeyine ilişkin bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 2

Katılımcıların Yaratıcı Drama Hakkındaki Bilgi Düzeyleri

Kod No	Kodlar
1	Bilgi düzeyi yeterli

2	Yaşantısal olarak gelişime açık
3	Bilgi düzeyi yeterli değil

K2:

“...Üniversitede iken drama dersi aldım bundan sonra drama derneğinde 4. aşamasını aldıktan sonra 5. aşamayı alıyorum. Bilgi düzeyimi yeterli buluyorum...”

K5:

“...Literatür olarak genel olarak drama bilgim iyi ama yaşantısal olarak kendimi çok yeterli bulmuyorum daha çok zamana ihtiyacım var...”

K6:

“Ben yaratıcı drama lideriyim bir dernekte dört yıldır görev yapıyorum. Drama ile ilgili birçok şey okuyorum. Yayınları takip ediyorum güncel yayınları okulda da yaratıcı drama derslerini okutuyorum. Bilgi düzeyimi yeterli...”

Alınan görüşler doğrultusunda, dramayı matematik öğretiminde kullanan ve özel drama derneklerinde drama liderliği katılımcı eğitimi alan ilköğretim matematik öğretmenleri, dramaya ait bilgi düzeylerini matematik öğretiminde uygulama yapmak için yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında dramanın gelişime açık bir alan olması, deneyimlere dayalı olmasından dolayı katılımcı öğretmenler kendilerini yaşantısal olarak gelişime açık görmektedirler. Dramada katılımcıların aktif olarak yer alması, onların da yeni bilgiler, deneyimler kazanmalarına olanak tanımaktadır. Yaratıcı drama alanında yazılan yeni kaynakların okunması, seminer, sempozyum gibi etkinliklerin takibi katılımcıların gelişimine katkı sağlayacak ve drama yaşantıları anlamında deneyim kazandıracaktır.

4.1.1. Öğretmenlerin yaratıcı dramayı nasıl tanımladığına ilişkin bulgular

Bu başlıkta, öğretmenlerin yaratıcı dramayı nasıl tanımladıklarına ilişkin bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 3

Yaratıcı Drama İçin Yapılan Tanımlamalar

Kod No	Kodlar
--------	--------

1	Yaşantılara Dayalı Bir Yöntem
2	Etkili Bir Yöntem
3	Oyunsu Bir Süreç
4	Canlandırma Temelli

K1:

“...Yaratıcı dramayı ben en çok yöntem olarak kullanıyorum matematik eğitiminde burada daha çok oyunsu süreçler dediğimiz doğaçlama rol oynama gibi teknikleri kullanıp ortaya bir ürün çıkardığımız bir yöntem tabii yaratıcı dramanın belli aşamaları var giriş gelişme sonuç gibi ya da ısınma doğaçlama değerlendirme diyebiliriz...”

K2:

“...Matematik eğitimi üzerinden tanımlarsak bildiğimiz alışıldık yollardan farklı olarak katılımcıları sürece dahil eden bilgi birikimlerini, yaşantılarını, deneyimleri ile birlikte öğrenme ortamı sağlayan bir süreçtir yaratıcı drama...”

K5:

“...Dramayı ben daha çok yöntem olarak tanımlayabilirim. Drama tüm katılımcıları içine alan onların yaşantısından da yola çıkarak, oyunları kullanan bir süreçtir...”

Çalışma grubundaki öğretmenlerden alınan dönütlerde, dramanın etkili bir yöntem, oyunsu bir süreç, canlandırma temelli olduğuna ilişkin görüşler belirtilmiştir. Dramanın alan yazındaki tanımında da, herhangi temayı, öğrenme alanını, doğaçlamalardan ve rol oynamayı kullanarak, grupla ve katılımcıların birikiminden, faydalanarak oyunsu süreçlerden yararlanarak canlandırma yapmaktır (Adıgüzel, 2019) ifadeleri yer alır.

4.1.2. Yaratıcı drama ders planı hazırlanırken en çok dikkat edilen noktalara ilişkin bulgular

Bu başlıkta, öğretmenlerin yaratıcı drama ders planı hazırlarken nelere dikkat ettiklerine ilişkin bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 4

Ders Planı Hazırlama Sürecinde Nelere Dikkat Ediliyor

Kod No	Kodlar
1	Fiziki Koşullara
2	Öğrenci Hazır bulunuşluğuna
3	Yaratıcı Etkinliklere
4	Isınma-Canlandırma-Değerlendirme Aşamalarına
5	Kazanımlar Hizmet Etme Derecesine

K1:

“...Isınma–Rol oynama- Doğaçlama – Oluşumlar ve değerlendirme aşamalarının iyi bir şekilde yapılandırılmasına- Alternatif planların bulundurulmasına- Grup seviyesine ve katılımcı sayısına- mekana- öncelikle hedefimize...”

K2:

“...Öğrenci grubunun yaş düzeyine, konuya, konunun kazanımlarına, yaratıcı drama planı aşamalarına (ısınma-canlandırma-değerlendirme)...”

K5:

“...Ders planı hazırlarken dramanın matematik öğretiminde kullanılabilirliği üzerinde duruyorum. Kazanımları göz önüne alıp ona göre ders planı hazırlıyorum. Öğrencilerimin hazır bulunuşlukları dramaya ne kadar hazır oldukları önemli benim için...”

Drama dersi öğretim programında, belirlenmiş kazanımların öngördüğü bir içerik sınırlaması söz konusudur. Öğretmen kazanımları gerçekleştirirken çevre özelliklerini, öğrenci grubunun ilgilerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini, hazırbulunuşluk düzeylerini ve dolayısıyla da ön bilgilerini dikkate almalıdır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2010) tanımlaması yapılmıştır. Görüşlerine başvuru olan öğretmenler tarafından dramaya özgü giriş, gelişme ve sonuç etkinliklerine yer verilmesi ve iyi yapılandırılması gerektiği belirtilmiştir. Görüşmelerde drama sürecine dahil olan öğrencilerin hazırbulunuşluklarına dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcı öğretmenler dramanın mekan boyutuna da değinmiş mekâna uygun ders planı hazırlanmasının önemini vurgulamıştır.

4.1.3. Yaratıcı drama yönteminin matematik öğretiminde uygulanabilirliğine ilişkin bulgular

Bu başlıkta, öğretmenlerin yaratıcı dramanın matematik öğretiminde uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerine ait bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 5

Yaratıcı Dramanın Matematik Öğretiminde Uygulanmasına Yönelik Görüşler

Kod No	Kodlar
1	Uygulanabilir
2	Matematiğin belli konularında uygulanabilir

K1:

“...Bence uygulanabilir bunu gözlemledim, kendim içinde katılımcı olarak ta katıldım ve işe yaradığını gördüm lider olarak ta uyguladığımda çocuklardan aldığım tepkilerden anlayabiliyordum oradaki süreçle anlayabiliyordum bence çok ta zevkli oluyor sadece biraz zahmetli...”

K3:

“...Uygulanabilir. Fakat uygulama düzeyinde konuları iyi belirlemek gerek. Örneğin ölçülerde uygulayabiliriz. Fakat kesirler konusunda bunu uygulamak zor olur çünkü farklı ve yeni bir konu... dramayı uygulamak çok mantıklı olmayabilir ve çok titizlikle öğrenciye fark ettirmek gerek. Çünkü öğrenci oyunlara dalınca bunun farkında olmayabiliyor... Ama çoğu konuda drama rahatlıkla uygulanabiliyor... ikinci kademedeki konular soyut olduğu için dramayı uygulamak biraz zor olabiliyor.

K4

“...Müfredat yoğun her şeyi veremediğimiz için orta öğretim kademesinde biraz zor olabiliyor...”

Eğitimde yaratıcı drama bireylerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini temel alan bir öğretim yöntemidir. Öğrenciler hem zihinsel hem de devinişsel olarak öğretim sürecine dahil olurlar. Öğretmenlerin hepsinin ortak görüşü, dramanın matematikte etkili bir öğretim yöntemi olarak kullanılabileceği yönündedir. Yapılan görüşmelerde matematiği günlük yaşamla ilişkilendirilmedi, dramanın gerekli ortamları sağladığı ifade edilmiştir. Bazı görüşlerde, matematiğin soyut yönünün de olduğunu göz önünde bulundurarak matematiğin bazı konularının drama ile işlenmesinin zor olabileceğini vurgulanmıştır. Karmaşık kavramların drama ile öğretimin zorluğuna değinilmiştir.

4.1.4. Yaratıcı drama uygulamalarında kullanılan ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin neler olduğuna ilişkin bulgular

Bu başlıkta, öğretmenlerin yaratıcı drama uygulamalarında kullandıkları ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 6

Yaratıcı Dramada Kullanılan Ölçme Değerlendirme Yöntemleri

Kod No	Kodlar
1	Süreçsel Değerlendirme Yaklaşımı
2	Geleneksel Değerlendirme Yaklaşımı
3	Duyuşsal Özellikleri Ölçme Yaklaşımı
4	Ürün Değerlendirme

K1:

“...Drama sürecinde süreç değerlendirmeyi daha çok kullanıyorum. Hem öğrencilerin duyuşsal hem de bilişsel öğrenmelerini ölçecek ölçekler hazırlamaya çalışıyorum... Geleneksel ölçme değerlendirme araçlarından testlerde kullanıyorum...”

K2:

“...Özellikle birçok ölçme değerlendirme yöntemi var. Ama yaratıcı dramanın doğasında şu var: grubunu yaşantısı önemli bu bir grup çalışması o yüzden duyuşsal özelliklere çok hitap ediyor ve süreci gözlemliyor. O yüzden süreç değerlendirme yaklaşımları daha önemli, gözlem, portfolyo düzenleme, görüşme durum değerlendirme olabilir...”

K4:

“...Benim en çok karşılaştığım, drama oturumunun katılımcılarda bıraktığı duygusal izlere yönelik değerlendirmelerin yapıldığı etkinlikler oldu ama kendi alanımda tamamlayıcı değerlendirmeyi de çoklukla kullandığımı söyleyebilirim. Biraz önce de söylediğim gibi belirlenen amacın düzeyine göre uygun ölçme değerlendirme etkinlikleri kullanılabilir...”

K5:

“...Her türlü değerlendirme yöntemi kullanılabilir; ama süreçteki değişikliklere bakmak daha anlamlı olacağı için süreç değerlendirme yöntemleri (portfolyo vs.) daha uygun olabilir...”

Yaratıcı dramada değerlendirme, çalışma öncesi, çalışma anı ve çalışma sonrası yapılabilir. Yaratıcı dramanın aşamalarının her birinin ya da bir kaçının ardından değerlendirmeye açılması değerlendirmenin somut başlangıcı olarak kabul edilebilir (Adıgüzel, 2019)

Alınan dönütlere göre öğretmenlerin, drama sürecindeki değişikliklerin önemini vurgulayıp süreçsel değerlendirme yaklaşımının, matematik öğretiminde ortaya bir ürün çıkarılması beklendiğinden ürün değerlendirmeyi ayrıca drama sürecinde öğrencilerin duygu düşüncelerini ölçmek için duyuşsal özellikleri ölçme yaklaşımını ayrıca matematik öğretiminin doğası gereği işlemsel öğrenmeleri ölçmek için geleneksel ölçme değerlendirme yaklaşımını kullandıkları anlaşılmaktadır

4.1.5. Yaratıcı dramanın uygulama ortamına dair yaşanan sorunlara ilişkin bulgular

Bu başlıkta, okul bileşenlerinin yaratıcı drama ile ilgili algısına yönelik yaşanan sorunlar ile ilgili bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 7

Okul Bileşenlerinin Yaratıcı Drama İle İlgili Algısına Yönelik Yaşanan Sorunlar

Kod No	Kod
1	Mekana İlişkin
2	Öğrencileri Sınavlara hazırlama kaygısı

K1:

“...Kendi okulumda sorun yaşamadım. Arkadaşımdan aldığım dönütlerde sorun yaşadıklarını duyuyorum. Sınıf ortamı oluşturmakta sorun çıkardıklarını söylüyorlar, zaman kaybı olduğuna dair duyular alıyorum. Fiziksel koşullar açısından problem olabiliyor yer açısından problem oluyor. Dokuz okulda çalışma yaptım izinli olduğu için problem olmadı, ama sürekli o okullarda olsam problem olabilirdi belki...”

K2:

“... Bazen çok ses olduğunda sorun olabiliyor...”

K3:

”...Okul LGS başarısı ve velilerin beklentilerinden dolayı okul idaresi dramayı daha çok oyun olarak algıladığından ürün oraklı sınavları test etmeye yönelik öğretim yöntemlerine yönlendirebiliyor...”

K4:

“...Okul yönetiminin dramayı çok bilmemesinden dolayı drama yöntemine ilk başlarda karşı çıkıyorlardı. Sınıflarla doğal olarak sesin olması bizleri diğer öğretmenler ve okul yönetimi ile karşı karşıya getirebiliyor...”

K5“...Benim proje yaptığım okulda sıraları bir tarafa çekip orta yaratıcı drama uygulaması yapıyoruz... Zamanla ilgili bir problem var...”

Görüşlere göre, ilköğretim kurumlarında okul yönetimlerinin zorluk çıkardıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler çeşitli sebeplerle okul yönetimleri ile sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Matematik öğretiminde dramanın yeni yer edinmesi, okul yönetimlerinin ve ailelerin bu alanla ilgili bilinç düzeylerinin düşük olması, dramayı bir oyun gibi algılamaları, LGS gibi sınav kaygılarının olması dramanın, matematik öğretiminde bir yöntem olarak kullanılmasını zorlaştırmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenler sınıf ortamının drama uygulamaları için çok uygun olmaması, gürültü çıkması gibi bazı sorunların onları ve okul idaresini karşı karşıya getirdiğini ifade etmiştir.

4.1.6. Matematik öğretiminde yaratıcı drama kaynaklarının kullanılmasına dair yaşanan sorunlara ilişkili bulgular

Bu başlıkta, yaratıcı drama kaynaklarının kullanılmasına dair yaşanan sorunlar ile ilgili bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 8

Kaynakların Kullanımında Yaşanılan Sorunlar

Kod No	Kod
1	Kaynakların azlığına ilişkin
2	Kaynakların akademik düzeyde olmasına ilişkin

K1:

“...Kütüphanelerden karşılamaya çalışıyorum çok sorun olmuyor. Ama bir öğretmenin kaynaklara ulaşması biraz problem olabiliyor. Bu bir süreç alan yazında drama matematik öğretimine sekiz on senelik bir geçmişte girdi diyebiliriz. Öğretmen ve akademisyenlere... Kaynaklardan yararlanmada, akademik uygulamalardan alınmış örneklerini göremiyoruz, temel düzeyde görüyoruz tek bir çalışmaya örnekler var hepsinin ortak neticesinden alınan veriler olabilir, bu da sıkıntı oluyor...”

K3:

“...Kaynaklarda matematik etkinliklerine yönelik çok örneğe yer verilmediği için bazen problem olabiliyor. Bunun için bazen uygulamalara dönük problemle yaşayabiliyorum. Matematik alanında daha çok çalışmaya yer verilmesi gerekiyor...”

K5:

“...Matematik eğitim alanında yeterli kaynak yok. Yazılan kaynaklarda açıkçası çok iyi değil kendi çabalarımızla bir şeyler yapmaya çalışıyoruz...”

Matematik öğretiminde drama yöntemine ilişkin kaynakların azlığı öğretmenlerin karşılaştığı başlıca sorunlardan bir tanesidir. Ayrıca yazılan kaynakların akademik düzeyde olması, içeriklerinin yeteri kadar ulaşılabilir olmaması, örnek teşkil edebilecek çok fazla drama planının olmamasını öğretmenler tarafından dile getirilen sorunlardandır.

4.1.7. Matematik öğretiminde yaratıcı drama uygulamalarında öğrenci aileleri ile yaşanan sorunlara ilişkin bulgular

Bu başlıkta, öğrenci aileleri ile yaşanan sorunlar ile ilgili bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 9

Öğrenci Ailelerine İlişkin Yaşanılan Sorunlar

Kod No	Kod
1	Aile ile iletişime ilişkin
2	Dramanın oyun olarak algılanmasına yönelik
3	Ailenin yaratıcı dramaya bakışına ilişkin

K3:

“...Ailelerle iletişimde bir sorunum yok ama duyuyorum çevremden ailelerin sorun çıkardığını. Velilerde dramayı yavaş yavaş öğreniyor. Öğretmen ve velileri de drama sürenine katabilir onları da bu alanda bilinçlendirilebilir. Aileler sürece dahil olursa bakış açıları daha farklı olurdu...”

K4:

“...Velilerin verimliliği LGS’deki başarı olarak ölçmesi yaratıcı dramanın en verimli şekilde kullanılıp değerlendirme boyutunun mutlaka yapılıp öğrencilerin konu hakkındaki öğrenmelerini yaratıcı dramanın ne kadar etkilediğinin belirlenmesi ve yaratıcı drama gibi çocuğun konuyu kendisinin yapılandığı tekniklerin uzun vadede kalıcı sonuçlar verdiği konusunda velilerin ve öğrencilerin bilinçlendirilmesi gerek...”

K6

“...Programın konu boyutunun çok dolu olması ve konu yetiştirmede süre sıkıntısının yaşanması. Asıl önemli neden ise dönem sonu yapılan LGS sınavı gerekçesiyle konuların yetiştirilmesinin önemsenmesi nedeni ile velilerin yapılan yaratıcı drama etkinliklerini zaman kaybı ve oyun olarak görmesi...”

Alınan öğretmen görüşlerine göre ortaokul seviyesinde LGS(liselere geçiş sınavı) başarı beklentileri onların dramaya karşı olumsuz bakış geliştirmelerine yol açmaktadır. LGS gibi sınavlarda çoktan seçmeli türü testlerin kullanımı matematiğin geleneksel yöntemlerle işlenmesine test ağırlıklı öğretim sürecini beraberinde getirmektedir. Görüşlere göre dramanın bir oyun gibi algılanması, hem ailelerin hem de öğretmenlerin drama ile ilgili yanlış algıları dramanın matematik öğretiminde uygulanmasını zorlaştırabilmektedir. Öğretmen ve aile arasındaki iletişimden eksikliğin giderilmesi, ailelerin yaratıcı drama hakkında bilgilendirilmesi, onların dramayı bir oyun olarak değil de etkili bir öğretim yöntemi olarak kullanıldığının farkında olması hizmet içi eğitimlerle öğretmenlerin drama hakkında bilinçlendirilmesi dramanın matematik öğretiminde yöntem olarak kullanılmasını kolaylaştıracaktır.

Tablo 10

Sınıf Yönetimi Açısından Yaşanılan Sorunlar

Kod No	Kod
1	Öğrencilerin dramayı oyun gibi görmesi
2	Yaş seviyesi
3	Sınıf mevcutlarının kalabalık olması

4.1.8. Yaratıcı drama uygulamalarında sınıf yönetimine ilişkin yaşanan sorunlar ile ilgili bulgular

Bu başlıkta, sınıf yönetimine dair yaşanan sorunlar ile ilgili bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

K2:

“...Kalabalık olan küçük seviye sınıflarında sorun olabiliyor, onların dramayı oyun olarak algılaması bir dersi konuyu işlemeyi zorlaştırıyor bu da bazı güçlükleri kendisi ile beraber getiriyor...”

K4:

“...Sınıf yönetiminde öğrenci dinamiğini oluşturmada bazen sorun olabiliyor, farklı seviyede öğrencileri derse katmak bazen zor olabiliyor, matematik konularını işlerken bazen dersi oyun ile karıştırabiliyorlar bunu iyi belirlemek gerek ve dikkatli olmak lazım. Öğrencilerin çok hareketli olması bazen işi çıkırından çıkarabiliyor...”

K6:

“...İlk başta bir karmaşa yaşanıyor tabi. Çocuklar başlarda oyun oynuyoruz havasında oldukları için dersten uzaklaşabiliyorlar...”

Dramanın oyunsu süreçlerden meydana gelmesi öğrencilerin dramayı bazen sadece oyun olarak algılamasına sebep olabilmektedir (Adıgüzel, 2000). Yöntemi kullanan öğretmenler de öğrencilerin alışma sürecinde dramayı sadece oyun olarak algılamalarının getirdiği zorluklara dikkat çekmiştir. Alt seviye sınıflarda öğrencilerin daha hareketli olması sınıf yönetimini sağlamayı zorlaştırdığı anlaşılmaktadır. İlgi ve bilinç düzeyleri farklı öğrencilerle yaratıcı dramanın farklı tekniklerinin kullanılamaması da öğretmenlerin süreçte yaşadığı sorunlardandır.

4.2. Matematik Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Uygulama Sürecine Dair Yaşanılan Sorunlar

4.2.1. Yaratıcı drama uygulamalarında öğrenci devam durumuna ilişkin yaşanan sorunlara ilişkin bulgular

Bu başlıkta, öğrencinin drama sürecine devam durumuna dair bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 11

Öğrenci Devam Durumuna İlişkin Yaşanılan Sorunlar

Kod No	Kod
1	Drama uygulamalarına katılıma ilişkin
2	Değerlendirme sürecine katılıma ilişkin

K1:

“...İlk başlarda on bir kişi olurken daha sonra bu sayı düşüyor, bu ara sekize indi çıktı, lgs sınavı onları daha çok geri bırakıyorum ama hep devam eden öğrencilerim de oldu ben olabildiğince onları motive etmeye çalışıyorum ama bu süreç daha çok onlara kalmış yaptığımız etkinliklerden bir şeyler almaya inanmaları gerekiyor. Çok sıkılamaya çalışıyorum... süreci tekrar tekrar gözden geçiriyorum...”

K4:

“...Özellikle 7.ve 8 sınıflar yapılan etkinliklerin LGS’de çıkmayacağından dolayı bir işe yaramayacağını düşünmesi ve istekli olmaması 7. ve 8. sınıfta daha çok yapılandırılmış grim ya da kavram haritaları gibi öğrencilerin kavramları ilişkilendirmelerini sağlayacak ve kavram yanlışlarını tespit etmeye yarayacak yöntemlerin kullanılması...”

K6:

“...Öğrenciler bazen olayı oyun olarak karşıladığı için performans ölçerken sıkıntı olabiliyor. Ama süreç değerlendirme genelde yapılıyor bu da performansı ölçerken çok problem olmuyor...”

Öğretmenlerin ortak görüşü, yaratıcı dramının, öğrenciyi süreç içinde bedensel ve zihinsel olarak aktif kılan yöntem olduğudur. Drama uygulama süreci öğrenciler için bir rahatlama, dinlenme ortamı sağladığı dolayısıyla katılım olarak çok problem teşkil etmediği ifade edilmektedir. Öğretmenlere göre LGS gibi sınav kaygıları öğrencilerin drama uygulamalarına katılımını ve öğrenci performansını ölçmeyi zorlaştırmaktadır. Dramanın öğrenciler tarafından oyun olarak görülmesi, sınavlara hazırlıkta katkısının az olacağını düşünülmesi, sürecin sabote olmasına sebep olabilmekte, sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesinde aksaklıklar yaşanabilmektedir. Bu noktada öğretmenler devam durumuna ilişkin sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

4.2.2. Öğrencinin yaratıcı dramayı kabulünde yaşanan sorunlara ilişkin bulgular

Bu başlıkta, öğrencinin yaratıcı dramayı kabulüne dair yaşanan sorunlara dair bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 12

Öğrencilerin Matematik Dersine Kabulünde Yaşanılan Sorunlar

Kod No	Kod
1	Derse katılımı isteksiz olmaya ilişkin
2	Öğrencilerin farklı beklentilerinin olmasına ilişkin

K1:

“...Sorun yaşanıyor tabii. Arada öğrencilerin öğrenme yöntemi var yaratıcı dramayı bir yöntem olarak aldığınızda herhangi bir öğrencinin ihtiyacını karşılamayabilir. Bazı öğrenciler soyut düşünmeyi seviyor. Bazı öğrenciler çıktı böyle, bu da sorun değil tabii, öğrencilerin süreç sonunda düşüncelerini aktarıırken söyledikleri şeylerdi. Dediğim gibi bazı öğrenci çoklu zekâ kuramıyla öğrenmeyi seviyordur öğrencilerin istekleri yetenekleri farklı olabilir, öğrenci bazen isteksiz olabilir...”

K3:

“...Öğrenciler ilk başlarda dramaya yabancı oldukları için problemler yaşanabiliyor. Matematiği sevmeyen öğrenciler de sürece katılması kabul etmeyebiliyorlar ama dramanın o çekici havasını gördükten sonra öğrenciler ilerleyen zamanlarda çok problem çıkarmıyor...”

Drama oyunsu süreçlerden meydana gelmektedir bu süreçte öğrenciler sürece katılmaktan zevk almaktadır. Drama katılımcıları süreç içinde hem bedensel hem de zihinsel olarak aktiftir. Sınıfta drama yapılırken öğrenciler izleyerek öğreniyor olsalar bile genellikle izleyici konumunda değildirler.

Görüşü alınan öğretmenler öğrencilerin farklı öğrenme stilleri olduğu için drama oturumlarına katılımı bazen isteksiz olabileceklerini ifade etmişlerdir. Görüşlere göre öğrencilerin, içine kapanık olması, kız ve erkek ayırımı yapması, dramayı sadece bir oyun aktivitesi olarak görmesi, öğrencilerin matematik öğretiminde drama sürecine aktif katılımına engel olmaktadır.

5. Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler

Matematik öğretiminde, yaratıcı dramayı öğretim yöntemi olarak kullanan ilköğretim matematik öğretmenlerinin çoğu dramanın matematik öğretiminde

kullanımına dair kendilerini yeterli görmekteyler. Drama yaşantılarının azlığından dolayı katılımcılar yaratıcı drama uygulamalarında zorluklar da yaşamaktadır. Adıgüzel (2001), “Niçin yaratıcı drama” adlı çalışmasında dramayı uygulayan öğretmenlerin alanla ilgili yeterli olup olmamalarını, kuramsal bilgilerin eksik olması, drama etkinlik planı oluşturmada zorluk yaşanması ve hizmetiçi eğitimlerin yeterli olmamasına bağlamıştır.

Dramanın matematik öğretiminde kullanılabilecek etkili bir yöntem olarak görülmeyle birlikte (Bulut ve Aktepe, 2015; Cantürk-Günhan, 2016; Ceylan, 2014; Çakır, 2012; Özbey, 2017; Şenol, 2011) diğer taraftan dramayı matematiğin her öğrenme alanı için ve bütün yaş gruplarında kullanılmanın uygun olmayabileceği görüşü de vardır. Görüşü alınan öğretmenler matematiğin kendine özgü soyut kavramlarının öğretiminde ve farklı sınıf seviyelerinde diğer öğretim yöntemlerinin de kullanımının önemine değinmiştir. Bu çalışmaya benzer olarak Şahin (2015), “İlköğretim matematik öğretmenlerinin matematik derslerinde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasına karşı bakışlarının incelenmesi” adlı çalışmasında öğretmenlerin %79’unun 4. sınıflarda, %93’ünün de 5. sınıflarda derslerinde yaratıcı dramayı kullanmanın daha uygun olduğunu ifade ettiklerini ortaya çıkarmıştır.

Görüşüne başvurulmuş öğretmenlerin matematik öğretiminde yaratıcı drama uygulamaları sırasında, modern eğitim-öğretim anlayışının da benimsediği sürece yönelik ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin (Bencze ve Upton, 2006; Özdemir ve Üstündağ, 2007) daha çok kullanıldığı ifade etmiştir. Bunun yanında geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemleri de kullanılmaktadır. Katılımcı öğretmenler drama destekli matematik öğretiminde yaşanan uygulama sorunları en çok zaman ve mekan darlığına ilişkin olmaktadır. Matematik öğretim programının yoğun olması zamanın etkili kullanımının önüne geçmektedir. Bu çalışmaya benzer olarak fen bilgisi öğretmenlerinin (Eğerci, 2018), sınıf öğretmenlerinin (Elitok Kesici, 2014; Gülakan, 2019; Gültekin, 2018; Uzun, 2016) ve üniversite öğretim üyelerinin (Aşık, 2019; Nalçacı, 2019) drama uygulamalarında zamana yönelik zorluklar yaşadıkları saptanmıştır. Öğrencilerin başlangıçta dramayı sadece bir oyun olarak görmeleri matematik dersinin kazanımlarına ulaşmayı zorlaştıran diğer bir etmendir. Altıntaş (2012) da fen bilgisi aday öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin dramayı eğlence aracı olarak gördüğü bulgusuna ulaşmıştır.

Aykaç ve Köğce (2014), “Sınıf Öğretmenlerinin Matematik Derslerinde Yaratıcı Drama Yöntemlerini Kullanma Durumlarının İncelenmesi” adlı çalışmalarında sınıfların fiziki yetersizliği ve kalabalık olması, zaman sıkıntısı, gibi sorun tespitinde bulunmuşlardır. Yine bu araştırmayı destekleyen diğer çalışmalara göre dramayı kullanan öğretmen/liderler mekana dair yaşadıkları sıkıntıları drama için uygun ortam olmaması, drama için ayrılan ortamın dar olması, sıraların sabit olması, beton zemin, araç gereç olmaması şeklinde tespit etmişlerdir (Adıgüzel, 2001; Altıntaş, 2012; Gülakan, 2019; Nalçacı, 2012).

Bunun yanında, öğrencilerin sınav kaygısı, geleneksel yöntemlerin kullanımına dair talepleri yaratıcı dramanın kullanımını azaltmaktadır. Matematik öğretiminde, benzer

bir araştırmada elde edilen bulgulara göre Koçyiğit (2017), yaratıcı drama lider ve lider adaylarının dramanın kullanımına yönelik ölçme ve değerlendirme yeterliliklerinin az olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin öğrenme süreci içerisinde bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yeterliliklerini ölçebilecek süreç odaklı ölçme ve değerlendirme araçlarının geliştirilmesi gerekir (Maral, 2009; Eren Yavuz, 2005). Görüşlerine başvuru yapılan öğretmen ve öğretim elemanları matematik ve drama kaynaklarına ulaşmada zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Benzer çalışmalarda da kaynak içeriklerinin yeterince kullanılabilir olmaması, kaliteli kaynak azlığı, yabancı dil sorunu katılımcıların drama kaynaklarını bulmada karşılaştıkları sorunlardandır (Aykaç ve Köğce, 2014; Eliot, 2014; Şahin, 2015).

Öğrencilerin LGS gibi sınav kaygıları, onların matematik öğretiminde drama uygulamalarına katılımında isteksiz olmalarına, zaman kaybı olarak algılamalarına dolayısıyla öğretmenlerin geleneksel öğretim yöntemlerini daha çok tercih etmelerine sebep olmaktadır. Adıgüzel (2001), yaptığı çalışmada, öğrencilerin katılımı ile ilgili şu gibi sorunların ortaya çıktığını ifade etmiştir: İçine kapanık öğrencilerin doğaçlama yapmak istememesi paylaşmayı bilmeyen, hiperaktif, aşırı içine kapanık, sürekli ön planda olma gibi özelliklere sahip çocukların drama süreçlerini yavaşlatmalarını ve süreci engellemeleri.

Bazı görüşler, öğrenci velilerinin drama ile ilgili bilgilerinin sınırlı olması, onların dramayı bir oyun ya da tiyatro gibi görmeleri bu yöntemin öğretimde etkili bir şekilde kullanımını engellediği yönündedir. Yine ailelerin sınav kaygıları öğretmenlerin matematik dersini geleneksel yöntemlerle (düz anlatım yöntemi, gösterip yaptırma yöntemi vb.) yönelmelerine sebep olmaktadır.

Yaratıcı dramayı matematik öğretiminde kullanan öğretmenlerin drama ile ilgili yeterlilikleri, onların düzenli olarak drama ve matematik alanında yazılmış kaynakları takip etmeleri, yaratıcı drama uygulamalarını daha sık yapmaları, drama atölyeleri seminerlerini takip etmeleri ile gelişebilir. Öğretmenler matematik öğretiminde yaratıcı dramayı kullanırken, ölçme ve değerlendirme araçları geliştirmede sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Gerekli ve yeterli ölçme ve değerlendirme araçlarının geliştirilmesi adına alan uzmanlarının ve ölçme değerlendirme uzmanlarının buna katkı sağlayıp alanın bu eksikliğini giderilmelidir. Matematik öğretiminde, öğrencilerin drama ile ilgili bilinçlerinin artırılması, dramanın sadece bir oyun olmadığı, etkili bir öğretim yöntemi olduğu öğrencilere sezdirilmelidir. Ailelerin ve öğretmenlerin yaratıcı drama ile ilgili bilgileri sınırlıdır. Aileler, öğretmenler ile okul yönetimlerine dramanın matematik öğretiminde bir öğretim yöntemi olarak kullanılmasına dair engel olabilmektedirler. Bu tür bir sorun veli eğitimleri ile çözülebilir. Öğrencilerin ve ailelerinin LGS gibi sınav kaygıları ve matematiğin bu sınavlarda özgül ağırlığının olması, onların yaratıcı drama algılarını olumsuz etkilemektedir. Öğretmenlerin yaratıcı dramayı matematik öğretiminde kullanırken bu kaygıları göz önünde bulundurarak yaratıcı dramanın gerekli, etkin bir öğretim yöntemi olduğunu göstermesi önemlidir. Matematik öğretiminde ulaşılabilir drama kaynağı sıkıntısı vardır. Bu alana faydalı olacak kaynakların yazılması, kaynak içeriklerinin ulaşılabilir olması önemlidir. Ayrıca matematik öğretiminde, yaratıcı dramanın etkin bir yöntem olarak kullanılabilmesi için

düşünülmeli fakat bütün matematik konularının yaratıcı drama ile işlenebileceği yanlışlığına düşülmemelidir. Yaratıcı drama ve matematiğin doğası göz önünde bulundurularak hangi konuların yaratıcı drama ile işlenebileceği iyi analiz edilmelidir. Matematik alanında yazılmış kaynakların takibi, yaratıcı drama uygulamalarının sıklığı, drama atölye ve seminerlerine katılım öğretmen gelişimi için kaçınılmaz olacaktır. Öğretmenler, matematik öğretiminde yaratıcı dramayı kullanırken, ölçme ve değerlendirme araçları geliştirmede yetersiz kalmaktadırlar. Gerekli ve yeterli ölçme ve değerlendirme araçlarının geliştirilmesi adına alan uzmanlarının ve ölçme değerlendirme uzmanlarının buna katkı sağlayıp alanın bu eksikliğini gidermelerini önemlidir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Ö. (1993). *Oyun ve yaratıcı drama ilişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Adıgüzel, Ö. (2001). Niçin yaratıcı drama?. *Öğretmen Dünyası Dergisi*, Mayıs(257), 13-16.
- Adıgüzel, Ö. (2019). *Eğitimde yaratıcı drama (5. Baskı)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akkuş, O., ve Özdemir, P. (2006). Yaratıcı drama ile matematik ve fen alanındaki bilim adamlarının yaşam öykülerine ve bilime katkılarına yeni bir bakış. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 59-74.
- Alkan, V. (2010). Matematikten nefret ediyorum!. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(11), 189-199.
- Altındal, G. (2019). *İlkokul 3. sınıf matematik dersinde yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin başarılarına, tutumlarına ve bilgilerinin kalıcılığına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Altıntaş, E. (2012). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının drama yöntemiyle fen ve teknoloji dersinin işlenmesine yönelik öz yeterlilik ve tutumlarının belirlenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Aşık, S. (2019). *Yükseköğretimde yaratıcı drama kullanımı: Yabancı dil yüksekokullarında görev yapmakta olan ingilizce öğretim elemanlarının öz yeterlilik ve algı düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aykaç, M. ve Köğçe, D. (2014). Sınıf öğretmenlerinin matematik derslerinde yaratıcı drama yöntemini kullanma durumlarının incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7, 907-938. doi:10.14225/Joh445

- Baysal, Z. N. (2003). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde öğretmen tutumlarının problem çözmeye dayalı öğrenmeye etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bencze, L., & Upton, L. (2006). Being your own model for improving self efficacy: an elementary teacher self actualizes through drama based science teaching. *The Canadian Journal of Science, Mathematics & Technology Education* 6(3), 207-226. <https://doi.org/10.1080/14926150609556698>
- Boaler, J. (2015). *What's math got to do with it? How teachers and parents can transform mathematics learning and inspire success*. New York: Penguin
- Brown, M., Brown, P., & Bibby, T. (2008). "I would rather die": Reasons given by 16-year olds for not continuing their studies of mathematics. *Research in Mathematics Education*, 10(1), 3-18. Doi: [10.1080/14794800801915814](https://doi.org/10.1080/14794800801915814)
- Bulut, A., ve Aktepe, V. (2015). Yaratıcı drama destekli matematik öğretiminin öğrencilerin akademik başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 1081-1090.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cantürk-Günhan, B. (2016). The effect of drama based learning applied in turkey on success of mathematics: A meta-analysis study. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2016, 8 (2), 145-162. Doi: 10.15345/iojes.2016.02.013
- Ceylan, H. (2014). *Altıncı sınıf matematik dersi eşitlik ve denklem konusunun drama yöntemi kullanılarak anlatılmasının öğrenci tutumlarına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çakır, B. E. (2012). *Geleneksel öğretim yöntemleri ile dramatizasyon yönteminin ilköğretim 2. sınıf matematik dersinde, öğrencilerin akademik başarı ve kavramların kalıcılık düzeylerine etkisinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- De Corte, E., Op't Eynde, P., & Verschaffel, L. (2002). "Knowing what to believe": The relevance of students' mathematical beliefs for mathematics education. In B. K. Hofer & P. R. Pintrich (Eds.), *Personal epistemology: The psychology of beliefs about knowledge and knowing* (p. 297-320). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Duatepe, A. (2004). *The effects of drama based instruction on seventh grade students' geometry achievement, van hiele geometric thinking levels, attitude toward mathematics and geometry*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duatepe-Paksu, A., & Ubuz, B. (2009). Effects of drama-based geometry instruction on student achievement, attitudes, and thinking levels. *The Journal of Educational Research*, 102(4), 272-286. <https://doi.org/10.3200/JOER.102.4.272-286>

- Eğerci, Z. M. (2018). *Öğretmenlerin fen bilimleri dersinin drama yöntemi ile işlenmesine yönelik öz yeterlilik, tutum ve görüşlerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Elitok Kesici, A. (2014). Drama dersine ilişkin öğretmen görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 186-203.
- Eren Yavuz, K. (2005). *Aktif öğrenme yöntemleri*. Ankara: Ceceli Yayınları.
- Fleming, M., Merrell, C., & Tymms, P. (2004). The impact of drama on pupils' language, mathematics, and attitude in two primary schools. *Research in Drama Education*, 9(2), 177-197. <https://doi.org/10.1080/1356978042000255067>
- Galla, B. M., & Wood, J. J. (2012). Emotional self-efficacy moderates anxiety-related impairments in math performance in elementary school-age youth. *Personality and Individual Differences*, 52(2), 118-122.
- Gierl, M. J., & Bisanz, J. (1995). Anxieties and attitudes related to math in grades 3 and 6. *Journal of Experimental Education*, 63 (2), 139-158. <https://doi.org/10.1080/00220973.1995.9943818>
- Gülakan, H. (2019). *Yaratıcı drama eğitimi alan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulamaları dersinde karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Recep Tayip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Gültekin, F. (2018). *Okuma yazmaya geçişte drama yönteminin kullanımına dair ilkökul birinci sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (20.basım). Ankara: Nobel
- Karapınarlı, R. (2007). *İlköğretim 7. sınıf matematik dersinde yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin başarı ve kalıcılık düzeyine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Kayhan, H. C. (2004). *Yaratıcı dramanın ilköğretim 3.sınıf matematik dersinde öğrenmeye, bilgilerin kalıcılığına ve matematiğe yönelik tutumlara etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keklik, A. (2019). *Bir yöntem olarak yaratıcı dramanın matematiksel modelleme gerektiren problemlerde etkililiği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kesici, A. E. (2014). *Drama dersine ilişkin öğretmen görüşleri*. *Abant İzzet Baysal Üniversite Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 186-203.
- Koçyiğit, E. (2017). Yaratıcı drama lider ve lider adaylarının ölçme ve değerlendirme konularındaki profilleri ve görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(1), 117-136.

Doi: 10.21612/yader.2017.007

- Macit, B. B. (2020). *6. Sınıf matematik öğretim programıyla bütünleştirilmiş değerler eğitiminin yaratıcı drama yöntemiyle etkililiğinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Makas, S. F. (2017). *Yaratıcı drama yönteminin dördüncü sınıf matematik dersinde başarı, tutum ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Maral, D. Y. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme yeterlilik düzeyleri ve hizmetiçi gereksinimleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Merriam, S. and Associates (2002). *Qualitative research in practice*. San Francisco, CA: Jossey- Bass.
- Merriam, S. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *Ortaokul matematik dersi(5,6,7ve 8. sınıflar)öğretim programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *Ortaokul matematik dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). *Ortaokul matematik dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *Ortaokul matematik dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)Öğretim Programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Ortaöğretim matematik dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.
- Nalçacı, İ. Ö. (2012). *Çevremizdeki kirlilik konusunun ilköğretimde yaratıcı drama yöntemi ile işlenmesi ve öğrenci farkındalığına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- National Council of Mathematics. (2000). *Principles and Standards for School Mathematics*. Reston, VA: Author.
- Oruç, S. (2004). *İlköğretimde drama da karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Örnek, S. (2007). *Trigonometrik kavramların canlandırma yöntemiyle öğrenilmesinin öğrencilerin matematik başarısına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Özbey, Ö. F. (2017). *Türkiye’de drama yöntemi ile yapılan çalışmaların etkililiğinin incelenmesi: bir meta analiz çalışması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, P. ve Üstündağ, T. (2007). Fen ve teknoloji alanındaki ünlü bilim adamlarına ilişkin yaratıcı drama eğitim programı. *İlköğretim Online* 6(2), 226-233. [Online] <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden erişilmiştir.
- Özsoy, G. (2002). *İlköğretim beşinci sınıfta matematik dersi genel başarısı ile problem çözme becerisi arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özsoy, N. ve Yüksel, S. (2007). Matematik öğretiminde drama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (21).
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/25430/268317> adresinden erişilmiştir.
- Patton, M.Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, C.A: Sage.
- Polit D. S. & Beck C.T. (2010) Essentials of nursing research. *Appraising evidence for nursing practice*, 7th edn, Lippincott Raven Publishers, Philadelphia. doi: [10.4236/health.2015.73036](https://doi.org/10.4236/health.2015.73036)
- Punch, K. (2014). *Introduction to social research: quantitative & qualitative approaches*. Los Angeles, CA: SAGE.
- Rubin, H., J. & Rubin I.S. (2005) *Qualitative interviewing: The art of hearing the data*, 2nd ed. SAGE, Thousand Oaks, CA.
- Sözer, N. (2006). *İlköğretim 4. sınıf matematik dersinde drama yönteminin öğrencilerin başarılarına, tutumlarına ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sertöz, S.(2013). *Matematiğin aydınlık dünyası*. TÜBİTAK Yayınları:Ankara.
- Soner, S. (2005). *İlköğretim matematik dersi kesirli sayılarda toplama-çıkarma işleminde drama yöntemi ile yapılan öğretimin etkililiği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Swan, P. (2004) I hate mathematics! paper presented at. *Towards Excellence in Mathematics*, The 2004 MAV Annual Conference held at Monash University, Clayton Campus, on Thursday 2 and Friday 3 December 2004. <http://www.mav.vic.edu.au/files/conferences/2004/Swan.pdf>. adresinden erişilmiştir.
- Şahin, B. (2015). İlköğretim matematik öğretmenlerinin matematik derslerinde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasına karşı bakışlarının incelenmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi* 2015, 10(1), 51-62.

- Şengül, S. ve Örnek, S. (2009). The effects of dramatization method on elementary school students' levels of maths attitudes and achievements. *Procedia Social and Behavioral Sciences*1(1),2131–2135. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042809003760> adresinden erişilmiştir.
- Şenol, E., N. (2011). *İlköğretim matematik dersinde yaratıcı drama uygulamalarının öğrencilerin problem çözme stratejileri, başarı, benlik kavramı ve etkileşim örüntüleri üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Terzi, İ. P.(2019). *Ortaokul 6.sınıf matematik dersinde yaratıcı dramanın bir yöntem olarak kullanılmasının matematiğe yönelik tutuma ve kaygıya etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yenilmez, K., Urgan, C. (2010). Yaratıcı drama yönteminin ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin geometriye yönelik öz yeterlilik inançlarına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/817641> adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*.(9.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, E. (2011). *Yaratıcı dramayı matematik öğretiminde kullanan öğretmenlerin ve öğretim elemanlarının yönetime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.